

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

En tillflykt då skolan skaver

Österlund, Maria

Published in:
Hufvudstadsbladet

Published: 07/02/2021

Document Version
Accepted author manuscript

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Österlund, M. (2021). En tillflykt då skolan skaver: Recension av Gro Dahle & Kaia Nyhus' *Grävlingdagar*. *Hufvudstadsbladet*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202201148337>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

En tillflykt då skolan skaver

Dahle, Gro och Dahle, Kaia Nyhus, *Grävlingdagar*, Daidalos, 2020. Övers. Nils-Aage Larsson.

Hemmasittare är vi till mans numera. Men ordet hemmasittare syftar på skolvägrare, på de barn som stört omöjligt förmår närvara i skolan. Vid sidan av dem deras förtvivlade föräldrar, matta av oro och omsorg. Det är inte hemmasittaren som ska ändra sig, det är skolan som ska anpassa sig. Med det budskapet ställer sig *Grävlingdagar* av norska Gro Dahle och Kaia Dahle Nyhus resolut på barnets sida.

Det börjar bra: "En gång var det lätt/ att vara Pim./Springa genom gräset./Kika ner i gropar och hål./Dagar lätta som luft!". Från att ha varit ett sorgfritt barn framkallar skolan magont och olust. Pim börjar i ettan, men det blir inte bra. Han undersöks, men befins inte ha några fysiska fel. Grävlingens skygghet lånar sig till Pims främlingskap i en skola som premierar vissa beteenden, men ställer sig oförstående till andra. "Pim är gruppens grävling/ säger ingenting, lyssnar inte/följer inte med/ tänker grävlingtänkar, tänker på att gräva/det kliar i pälsen efter att få smita hem." Gradvis blir Pim allt mer grävling, gömmer sig under sin säng, vägrar skola, gräver sig allt djupare ner i tystnad. Skolan talar med regelverkets får inte och måste, mamma talar med ledsen-rösten och besviken-rösten, men pappa som själv skolvägrat förstår: "Då får Pim rösten tillbaka/och berättar om grupparbetet/ och håltimmen och vikarien/och gympasalen och omklädningsrummet/om stöket i korridoren/alla som gapar/oväsentet och myllret av röster/alla som talar i mun på varandra." Texten följer lyhört Pim: "Pim kan inte andas/för andetagat har fastnat i halsen/och det är svårt att svälja/ och magen knyter sig i knut på knut". Stegvis lockar pappan Pim tillbaka till skolan, och med enkla medel avsätts lugn och ro åt Pim. Mer behövs inte än tydlighet, möjligheten att avskärma sig och att ta time-out från det myllrande. Bilderboken låter det vara osagt om det gäller ett barn med överkänslighet, neuropsykiatriskt spektrum eller leda. Grävlingen lånar sig här som kostym och identifikationsobjekt för att fånga det svåra. Valet av grävling ekar ALMA-vinnaren australiensiska Sonya Hartnetts mångbottnade ungdomsroman *Torsdagsbarn* (2002), där Tin ger upp mänsklig samvaro och lever likt en grävling i gångar han gräver under familjens hus. Sådana metaforiska förskjutningar mellan barnet och djuret är vanliga i barnboken.

Att inte väja för det svåra

Ur pämbildens svärta blickar barnets oroade grävlingsblick mot läsaren och inne i bilderboken möter ett ordlöst uppslag, som i sin svärta ringar in hur svårt allt är. Kaia Dahle Nyhus är en oerhört raffinerad bildberättare, allt från försättsblad till papperskvalitet är utsökt. Färgskalan spelar med valörer av grönt som bryts mot svart och knallorange som reserveras för de mest förtätade känslolägena. Det starka och effektfulla anslaget i bilderna bär bokens känslopalett. Varje bild är ett konstverk i sig. Boken väjer inte för det svåra. Med hänsyn till målgruppen färgas berättelsen som tidigare Dahleböcker ändå av ett osvikligt hoppfullt slut, möjligen väl harmoniserande. Mamman reagerar med oförstående medan pappan antyds ha egen erfarenhet av skolvägran. Bilderna nyanserar vuxenoron, vuxenkropparna har stelnat i ängslan.

Nordens bästa bilderboksberättare

Tillsammans med sin man Svein Nyhus och dottern Kaia Dahle Nyhus har Gro Dahle förnyat nordisk bilderbok. Den unika legeringen av enkel, lyrisk text mot mannens och dotterns skilda bildtemperament borgar för bilderböcker med ovanligt hög verkshöjd. Prisregnet över dem är välförtjänt. De betar av för bilderboken kontroversiella ämnen utan att någonsin kompromissa med det konstnärliga. Deras böcker har använts som krishjälp, barn har räddats undan grymma övergrepp och situationer där omsorgen sviktar. Kaia Dahle Nyhus är en av Norges klarast lysande bilderboksberättare, med åtta egna titlar bakom sig, åtta med sin mor. Den som mött bilden av tonårsflickan vars inre är mörker och taggtråd, i en anspelning på Edvard Munchs ikoniska målning "Pubertet" (1914), i skilsmässoskildringen *Kriget*, nominerad till Nordiska rådets litteraturpris, glömmer det aldrig. Kännetecknande för Dahle Nyhus är stiliserade, starkt expressiva bilder samt att dekorativa mönster och mättade färger deltar i berättandet. Förlaget Daidalos som har förstått Gro Dahles storhet ska ha en eloge för att de översatt *Snäll* (2008) om omsorgssvikt, *Den arge* (2009) om misshandel, *Kriget* (2014) om en sårig skilsmässa och *Bläckfisken* (2017) om syskonincest. Det är dessvärre ingen självklarhet att barnböcker rör sig ens mellan de nordiska länderna. Nu är det bara att vänta på *Ollianna* (2020), hennes nyaste bilderbok, om att vara trans.

Gro och Kaia Dahle har erfarenhet av skolvägran och hemmaskolning samt ett starkt engagemang i att öka förståelsen för dem som lever med "insidan ut". Kaia Dahle Nyhus, själv hemmasittare, fick under hemskolningen tidigt möjlighet att fördjupa sig i bildberättande. Nu är hon bland de främsta. *Grävlingdagar* är en drabbande och nyanserad replik i debatten om hur vi förhåller oss till hemmasittare, till vem det egentligen är som ska förändra sina handlingsmönster och varför. Gro Dahles text vittnar om att det inte är barnet som är besvärligt, det är skolsituationen. För Pim blir skolbiblioteket en tillflyktsort där andetagen lugnar sig: "en grävlinglya/ett gryt med böcker och gömställen".